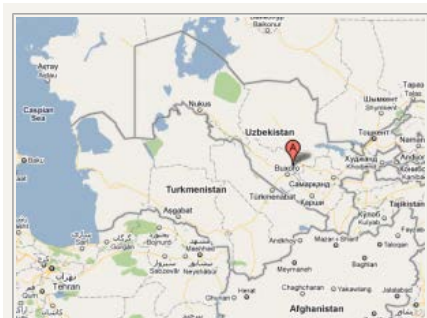

Usbekisk arabisk – et besøg i landsbyen Jogari

 Af [Ulla Prien](#) 14. april 2011 • I kategorien [Enkeltprog](#) •

Den arabisktalende landsby Jogari i Uzbekistan

Den arabiske landsby Jogari ligger 2 km væk fra byen [Jiduvan](#) 30 km nord for Bukhara. Det er et af de meget få steder i Uzbekistan, hvor man stadig taler [usbekisk arabisk](#).

Det er ikke unormalt at møde mennesker i Uzbekistan, som regner sig selv for arabere, især i områderne omkring Samarkand, Bukhara, Qashqadarya og Surkhandarya. Også navne på landsbyer og byer vidner om arabisk tilstedeværelse: *Katta-Arab*, *Mish-Arab*, *Arab-Khona* osv.

Araberne er vandret til det område, der i dag udgør Uzbekistan gennem flere historiske perioder. Nogle var soldater, håndværkere eller intellektuelle, andre nomader. De ankom med den arabiske erobring af Centralasien og begyndte at slå sig ned i området

efter 710 e.Kr. Det siges, at Timur Lenk senere, omkring 1200 e.Kr., førte håndværkere fra Damaskus dertil, og nomader af arabisk herkomst fra Afghanistan slog sig ned i det 16. århundrede. Henimod slutningen af det 19. århundrede og begyndelsen af det 20. flyttede nogle af araberne fra Uzbekistan til Afghanistan for at komme væk først fra den russiske og senere fra den bolsjevitiske indflydelse.

Foto: © Umida Akhmedova

Foto: © Umida Ahmedova

De fleste i Uzbekistan, der regner sig selv for arabere, taler faktisk ikke arabisk; i stedet taler de enten tadsjikisk eller usbekisk. Men der er stadig nogle få landsbyer tilbage i landet, hvor usbekisk arabisk bliver talt i nogen grad, og man kan skelne mellem to hoveddialekter: Bukharadialekten – undertiden kaldet Jogari-arabisk – og Qasqadarya-dialekten. Mens Bukharadialekten er blevet påvirket af tadsjikisk, viser Qasqadarya-dialekten indflydelse fra usbekisk. Det, at arabisktalende befolkninger kom så tidligt til Centralasien og fra det 10. århundrede blev mere og mere isoleret fra resten af den arabisktalende verden og fra det klassiske arabiske sprog – er en af

grundene til, at usbekisk arabisk er blevet et meget interessant forskningsemne. En mulig sproglig indflydelse fra den senere tilstrømning af arabisktalende indvandrere fra Syrien og Afghanistan bliver i reglen ikke tillagt større betydning fra de fleste vestlige forskeres side.

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk

4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Enkeltprog'

Gagauzerna, en folkspillra med förnyad status

Kelterne – Europas indianere

Moldavisk

Er jiddish et døende sprog?

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Monica Scheuer til Jødiske efternavne

jane til Jødiske efternavne

InglêS til Sprogene i Mozambique

Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?

Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?

Henrik Klindt-Jensen til Ded borriijnholmska måled

Artikler om

Forskning inden for usbekisk arabisk blev påbegyndt af sovjetiske forskere, og den første publikation herom udgivet i 1930. Disse forskere lagde i deres forskning særlig vægt på sprogkontakten med tadsjikisk og usbekisk og de forandringer, som indflydelse fra disse sprog fik på ordforrådet, morfologien og syntaksen i usbekisk arabisk. Usbekisk arabisk bliver som regel klassificeret som mesopotamisk arabisk, og nogle forskere mener, at forskning inden for den usbekiske dialekt kan hjælpe os med at forstå den tidlige periode af mesopotamisk arabisk bedre – dvs. perioden før det 8. århundrede, hvor araberne ankom til Usbekistan.

Foto: © Umdida Ahmedova

Foto: © Umdida Ahmedova

Foto: © Umdida Ahmedova

Det er dog ikke alle, der klassificerer usbekisk arabisk som mesopotamisk arabisk: en forsker har påvist, at visse træk i højere grad ligner vestsudanesisk arabisk end mesopotamisk arabisk og regner derfor en tæt forbindelse mellem disse to dialekter, der må stamme fra et sprogligt fællesskab på den Arabiske Halvø før de arabiske erobringer. Det har endda været fremført, at usbekisk arabisk ikke bør regnes for en arabisk dialekt i den vanlige brug af ordet dialekt, men snarere et selvstændigt sprog som fx maltesisk med henvisning til den tabte kontakt til klassisk arabisk i den anden ende af diglossi-spektret.

Jogari

Landsbyen Jogari har meget til fælles med en hvilken som helst anden landsby i området nær Bukhara: Folk går i det samme tøj, spiser den samme mad og har de samme skikke og traditioner. Men det bliver hurtigt klart for den besøgende, at den eneste ting, der adskiller landsbyen fra nabolandsbyerne, nemlig deres kendskab til arabisk, er af en særlig kilde til stolthed for indbyggerne.

Min første kontakt til Jogari begyndte med et besøg i huset hos den stedlige imam, Omar. Han er meget bevidst om landsbyens status som den "arabiske

landsby" og stolt af det sprog, som "alle her taler, selv det mindste barn". Det sidste er bestemt en sandhed med modifikationer; børnene ser ikke ud til at kunne tale det mindste arabisk, og generelt ser tadsjikisk ud til at have taget over som landsbyens hovedsprog.

Det er ikke overraskende: Siden den tidlige forskning i dialekten begyndte i trediverne, har usbekisk arabisk været anset for at være på kanten af udryddelse – dengang var der skønsmæssigt 400, der talte Bukhara-dialekten. Nogle vestlige forskere, hvis forskning var baseret på tidligere russiske sprogforskeres feltarbejde, og som aldrig selv havde sat deres fod i området, formodede endda for årtier siden, at dialekten allerede var uddød.

Hvad der til gengæld er overraskende, er, at usbekisk arabisk stadig eksisterer og fungerer som en nogenlunde brugbar måde at kommunikere på i hvert fald mellem mig og nogle af landsbyboerne. Jeg har en lille smule teoretisk kendskab til usbekisk arabisk og et virkeligt godt kendskab til standardarabisk samt egyptisk og levantinsk arabisk – ikke nødvendigvis det bedste udgangspunkt for at kommunikere med disse landbyboere med deres helt særlige dialekt opblandet med ord og strukturer fra tadsjikisk. Men vi talte faktisk sammen, og det var ret let at forstå de unge mænd, der arbejdede i marken, når de fortalte mig om deres daglige dont, og at tale med kvinderne i Omars hus f.eks. om de forskellige slags lokale afgrøder og om emner som det, at jeg hverken har mand eller børn.

Foto: © Umdida Ahmedova

Senere samme dag tog vi hen til et stort hus, hvor et familiemedlems dødsdag blev højtideligholdt. Mændene sad udenfor, kvinderne indenfor, og alle talte, drak te og spiste frugt, slik og plov. Vi sad indenfor og snakkede med kvinderne. Nogle af dem kunne stort set ikke noget arabisk eller meget lidt – men andre talte ivrigt med mig, og én af de tilstedeværende kvinder begav sig ud på en lang fortælling om sin pilgrimsrejse til Mekka. Detaljerne i

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	OmniGlott. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	Bogstavlyd
juni 2012	Dansk sprognævn
maj 2012	Den danske ordbog
april 2012	Dialekt.dk
marts 2012	dk.kultur.sprog
februar 2012	Korpus.dk
januar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
december 2011	Ordbog over det danske sprog
november 2011	Ordned. Dansk sprog i ordbøger og korpus
oktober 2011	Sproget.dk
september 2011	Svenska Akademien
august 2011	Ø (Schwa.dk)
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
juli 2009	
juni 2009	

Foto: © Umida Ahmedova

historien kunne jeg slet ikke forstå, så vi gik over til at tale om de forskellige typer frugt, vi spiste, og til vores familierelationer. Hendes monolog blev dermed til en dialog mellem os, og sætningerne blev kortere,

maj 2009

april 2009

marts 2009

hvad der i høj grad forbedrede vores gensidige forståelse.

Det er ikke sandsynligt, at usbekisk arabisk er førstesprog for en eneste af landsbyens indbyggere, og mange af dem kan kun en lille smule eller slet ingenting – men på den anden side var denne situation åbenbart også tilfældet selv for mange år siden. Der bliver ikke undervist i dialekten nogen steder, og den er ikke en nødvendighed for kommunikationen. Men det spiller en rolle for indbyggerne, at der i det mindste er nogle i landsbyen, der kan tale usbekisk arabisk, og selve bevidstheden om at være et af de sidste steder, hvor dette enestående sprog bliver talt, kan måske være med til at holde den i live.

Foto: © Umida Ahmedova

At være flersproget i Jogari er ikke usædvanligt. Når folk bliver modtaget som gæster i Omars hus, bliver der både talt tadsjikisk, usbekisk, klassisk arabisk, usbekisk arabisk og russisk – folk skifter uden besvær fra det ene sprog til det andet eller blander dem, alt efter den enkeltes evner og hvad der nu kræves for at kommunikere med gæsterne – jeg taler fx klassisk arabisk med Omar, en blanding af arabisk og russisk med hans tadsjikiske svigermor, mens de taler tadsjikisk med min ven fra Bukhara og usbekisk med Umida fra Tasjkent. De mange sprog, der bliver talt i Omars stue, danner en mosaik med arabisk som et meget gammelt og helt særligt stykke i mosaikken.

Ulla Prien, studielektor

Institut for Tværkulturelle og regionale studier, Kbh Univ.

Læs også:

1. [Arabisk sprogpolitik](#) I forbindelse med den tunesiske præsident Ben Alis fald, blev det blandt arabiske bloggere på nettet bemærket, at han op til sin exit valgte at adressere befolkningen direkte i en...
2. [Te](#) Te (Camelia sinensis). Fra Koehlers Medizinal-Pflantzen, 1887 Navnet på drikken te stammer via hollandsk thee og malajisk teh (lånt via den hollandske kolonialhandel i Ostindien) fra ordet té på det...
3. [Israels sprog](#) Israel har tre officielle sprog ifølge engelsk lovgivning i Palæstina fra 1922: Engelsk, arabisk og hebraisk. Da de jødiske indvandrere til Palæstina og Israel alle talte et andet sprog ved...
4. [TVs muslimske nytår](#) I betragtning af hvor meget islam fylder i TV – morgen, middag og aften er næppe for meget sagt – er det forbausende hvad redaktionerne slipper af sted med. Fx...

Tagget med: [arabisk](#), [Centralasien](#), [diglossi](#), [modersmål](#), [persisk](#), [russisk](#), [sprogdød](#), [tadjikisk](#), [truede sprog](#), [tyrkisk](#), [uzbekisk](#), [Uzbekistan](#)

2 kommentarer

Peter Bakker

16. april 2011 • 10:24

Det er åbenbart muslimer, og hvis de ser sig selv som araber, vil deres valg af et religionssprog vel være klassisk arabisk – som i hvert fald imam åbenbart taler. I en dialog vil de vel prøve at bruge så meget som muligt klassisk arabisk med en gæst udefra der taler ca. det samme sprog som i mosken – ellers ville jeg tro at personer der taler beslægtede sprog der har adskillet sig i mere end et millennium ikke opnår mere end basal kommunikation og en del genkendelse af fælles ord.

Svar

ulla prien

24. august 2011 • 16:10

Det kan ikke udelukkes at de prøver at indrage lidt klassisk arabisk – enkelte af kvinderne kunne ihvertfald læse Koranen på arabisk – hvad der ikke behøver at betyde at de forstår så meget af den – Og du har da ret – der var tale om hvad man kan kalde basal kommunikation – men stadig med genkendelse af sætninger, ikke blot af ord. Det har dog hjulpet at jeg som jeg også er inde på i artiklen dels har et godt kendskab til arabiske dialekter i det hele taget og også har sat mig lidt ind i grundtrækkene ved usbekisk arabisk.

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.